

EU-kommissionen har i årevis kritiseret, at især danske vandløb er i ukendt kemisk tilstand. Dermed mangler der viden til at vurdere, om miljøfarlige stoffer udgør et problem for vandmiljøet.

Foto : Michael Rothenborg

[printemail](#)

Nu skal der styr på kemi i vandmiljøet

Danmark har i otte år overhørt kritik fra EU-Kommissionen af, at vi ikke kender nok til den kemiske tilstand i vores åer, søer og kystvande, erkender miljøministeren. Hun vil nu måle flere steder, opgradere beregningsmodellerne og fastsætte miljøkvalitetskrav for flere stoffer. Fagfolk kræver hurtigere indsats.

Michael Rothenborg

23. jun 2020 06:15

Kemi i vandmiljøet er et overset – nærmest helt ignoreret – miljøproblem. Det [fastslog Dansk Miljøteknologi og andre branchefolk i WaterTech i en artikel i november i fjor](#), hvor SF også lovede at rejse sagen politisk.

I sidste uge indrømmede miljøminister Lea Wermelin (S) så på et samråd, at miljøfarlige stoffer ikke hidtil har været prioriteret i de vandplaner, som udmønter EU's vandrammedirektiv og andre miljøregler – og at vi derfor har fået, hvad hun kaldte »kras kritik« fra EU-Kommissionen.

»Danmark har desværre længe overhørt en berettiget kritik om, at vi ikke ved nok om den kemiske tilstand,« erkendte ministeren på samrådet.

Hun fortalte, kritikken går helt tilbage til den såkaldte landerapport fra 2012 om de første vandområdeplaner, og at den er blevet gentaget af EU-Kommissionen i februar 2019. Det vil altså sige, da både S og V sad i Statsministeriet.

»Kommissionen kritiserer, at mange danske vandområder – og særligt vandløb – er i ukendt kemisk tilstand. Det vil sige, at der mangler viden til at vurdere, om miljøfarlige stoffer udgør et miljøproblem for vandområderne,« sagde Lea Wermelin.

3. omgang vandplaner på vej

EU's vandrammedirektiv kræver 'god økologisk tilstand' i alle vandløb, søer og fjorde inden 2027. Det krav har stor bevågenhed fra politikere og embedsmænd, her er der især initiativer i gang for at begrænse kvælstof fra landbruget.

Det er initiativer, der virker, men som skal skærpes yderligere i den såkaldte tredje planperiode for vandplanerne 2021-2027 (der skal i høring efter nytår).

Men direktivet kræver også 'god kemisk tilstand', og den kemiske tilstand i vandmiljøet er mildt sagt ikke særlig godt kortlagt.

Ifølge Dansk Miljøteknologi er 99 procent af vandløbenes kemiske tilstand ukendt, men ud af de sidste 1 procent lever tre ud af fire vandløb ikke op til miljømålene.

For søer kender man 4,3 procent, og her lever størstedelen ikke op til miljømålet.

For kystvande er cirka halvdelen af områderne undersøgt, og her er cirka halvdelen ikke i god kemisk tilstand.

Ministerstrategi om miljøfarlige stoffer

»Hvor næringsstofområdet er et veldefineret problem, så ved vi ikke nok om miljøfarlige stoffers effekter i vand- og havmiljøet. Derfor har jeg også sat et betydeligt arbejde i gang, som skal give bedre viden om miljøfarlige stoffer i danske vandområder,« sagde Lea Wermelin på samrådet.

Hun understregede, at vi især pga. fortidens synder har et problem med tungmetaller, hormonforstyrrende, kræftfremkaldende og andre stærkt problematiske stoffer i vores vandområder, og at de kan forårsage alvorlig skade på mennesker, dyr og naturen – også fordi mange af stofferne kun nedbrydes langsomt.

»Derfor har jeg taget initiativ til en strategi, som både skal skabe bedre overblik over kilder til miljøfarlige stoffer og se på, hvilke virkemidler der skal til for at begrænse dem. Strategien skal danne grundlag for de kommende indsatsprogrammer efter vandrammedirektivet og havstrategidirektivet,« oplyste miljøministeren.

For at opnå bedre viden vil regeringen også se på, om der er behov for at ændre/forbedre det nuværende nationale overvågningsprogram.

Overvågning og modeller forbedres

Konkret er der indtil videre taget tre initiativer:

For det første har regeringen afsat midler til at udbygge det eksisterende overvågningsprogram Novana, så der vil blive taget prøver for en række stoffer på 50-55 yderligere vandløbsstationer.

Det nuværende overvågningsprogram måler på 470 lokaliteter i vandløb, søer og kystvande, og de ekstra data vil give et bedre billede af vandtilstanden, fremhævede ministeren.

Det vil dog ikke være realistisk eller omkostningseffektivt at måle i alle vandområder, så regeringen ser for det andet også på, hvordan man kan forbedre modellernes evne til at skalere måleresultater op, så de dækker flere områder. Det vil gøre det muligt at fastlægge tilstanden i flere af de overfladeområder, hvor Miljøstyrelsen ikke måler.

En række andre EU-lande benytter sig også af modeller, og ministeren oplyste, at man har spurgt om deres erfaringer på området.

22 krasbørstige stoffer skal have miljøkvalitetskrav

For det tredje arbejder ministeriet på at få fastsat flere miljøkvalitetskrav, dvs. grænseværdier for de miljøfarlige stoffer, der sikrer, at de ikke skader menneskers sundhed eller miljøet.

»Når Danmark ikke har grænseværdier, kan vi ikke fastslå, om stofferne findes i skadelige mængder i miljøet. Derved mangler Danmark også en vigtig del af grundlaget for at kunne tilrettelægge relevante indsatser,« konstaterede Lea Wermelin.

Miljøstyrelsen [har i første omgang peget på 14 stoffer](#), som er så farlige og/eller forekommer i så store mængder i vandmiljøet, at der er det, ministeren kaldte »et aktuelt behov for at få fastsat miljøkvalitetskrav«.

Styrelsen forventer, at det faglige grundlag til at fastsætte krav til de stoffer er på plads i løbet af august.

Derudover har man sat et forarbejder i gang for yderligere otte stoffer.

Seks af de 20 stoffer er EU-prioriterede – dvs. at vi har en særlig pligt til at reducere forureningen med dem. Der er bl.a. tale om blødgørere, PCB, metaller og klorerede opløsningsmidler.

Endelig fortalte ministeren, at Miljøstyrelsen er i dialog med teknologivirksomheder om bedre rensning af spildevand for bl.a. kviksølv – som [WaterTech beskrev det tidligere på året](#).

De andre partier borer videre i sagen

Samrådet var indkaldt af Venstre og Dansk Folkeparti, hvis medlem af miljøudvalget, Lise Bech, talte om »en kemibombe« i sin begrundelse. Både hun og Venstres medlemmer spurgte til, om ministeren nu også havde nok fokus på den kemiske udledning i de kommende vandplaner, eller om man blot ville fortsætte med såkaldt »landbrugs-bashing«.

Hertil svarede ministeren, at hun ikke bashede landbruget, men at kvælstofudledning fra erhvervet stadig udgør langt hovedparten af problemet i kystvande.

Lea Wermelin lovede også, at eftersende svaret på en række konkrete spørgsmål om, hvor stofferne kom fra, om hvor stor en del hhv. hverdagskemi og medicinalrester udgør, og om hvor ofte der

måles. Især Venstres Jacob Jensen borede i, at man på nogle målestationer ikke engang måler hvert år – og at datagrundlaget således er endnu tyndere end hidtil antaget.

Lise Bech kvitterede dog for ministerens initiativer og sagde, at hun følte sig »fortrøstningsfuld«.

SF's naturordfører, Anne Valentina Berthelsen, har her efter samrådet bedt miljøministeren »redegøre nærmere for indholdet i den kommende strategi for farlige stoffer i vandmiljøet«.

Hun spørger bl.a., om det er »regeringens ambition at gå videre end EU-lovgivningens mindstekrav til fastsættelse af bindende miljøkvalitetskrav til enkeltstoffer i sediment, biota og vand«. Og om »regeringen vil fastsætte retsligt bindende miljøkvalitetskrav til samtlige enkeltstoffer og grupper af stoffer som ud fra videnskabelige og naturfaglige kriterier og på baggrund af forsigtighedsprincippet bør reduceres til baggrundsniveau for naturligt forekommende stoffer, og nær-nul for syntetiske, menneskeskabte stoffer«.

Dansk Miljøteknologi: Vi ved nok til indsats nu

Direktør Søren Bukh Svenningsen fra Dansk Miljøteknologi siger, at det er »fint nok, at miljøministeren erkender, at skiftende regeringer gennem 10 år har forsømt indsatsen for at forhindre skadelig kemi og lægemiddelrester i vores åer, søer og havet«.

»Det er også udmærket, at ministeren nu vil sætte gang i flere målinger og forbedre modeller, men jeg er bekymret for, om flere målinger og nye undersøgelser blot udskyder en helt nødvendig indsats. Vi ved nok til at styrke indsatsen her og nu, og det er der brug for, hvis vi skal nå målet om god økologisk og kemisk tilstand i vandmiljøet i 2027,« siger Søren Bukh Svenningsen.

Han tilføjer, at der er »brug for, at udledningerne fra industrien renses bedre for miljøfremmede stoffer, og der må også stilles krav om bedre rensning for miljøfremmede stoffer og lægemiddelrester på renseanlæggene.«

»Teknologierne er der, men vi mangler, at der bliver stillet krav om det. Vi ser også gerne, at der stilles krav om målinger af mængden af miljøfremmede stoffer og overholdelse af miljøkvalitetskrav i renseanlæggenes udløb. Der er sund fornuft i at fortsætte den forebyggende indsats mod skadelig kemi i produkterne, men den kan altså endnu ikke erstatte behovet for bedre rensning,« siger direktøren.

Nye metoder til at opdage kemikalier

Som et led i opprioriteringen af indsatsen på denne front har Miljøstyrelsen netop indgået en aftale med Aarhus Universitet om at udvikle nye metoder til at opdage kemikalier i vandmiljøet.

Med traditionelle analysemetoder skal man på forhånd vide præcist, hvilke stoffer man leder efter. De nye såkaldte 'Non target screening'-metoder handler om, at man også ser det, som man ikke umiddelbart leder efter. Det nye analyseprincip har vakt øget interesse i sammenhæng med det stigende antal industrielle kemikalier, der findes i miljøet, og et øget fokus på vurdering af miljøets tilstand.

Læs [mere om den aftale her](#).

Hele samrådet [kan ses her](#) (starter på cirka 1:02).

VANDMILJØ

Michael Rothenborg

Redaktør, WaterTech. Tidligere 13 år som klima- og miljøjournalist på Politiken, forfatter til fire bøger om klima og miljø. Desuden knap fire år som medieredaktør i rådgivningsvirksomheden Rambøll.